

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Ruohotie-Lyhty, Maria

Title: Kielitietoisuutta luokkaan : kielitietoisuus hyödyttää ja syventää kielen oppimista

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © 2021 Suomen kieltenopettajien liitto ry

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Ruohotie-Lyhty, M. (2021). Kielitietoisuutta luokkaan : kielitietoisuus hyödyttää ja syventää kielen oppimista. *Tempus*, 56(6), 12-13. <https://issuu.com/sukol/docs/tempus621/s/14041007>

5 MINUTE READ

Kielitietoisuutta luokkaan

from Tempus 6/2021
by SUKOL ry

Kielitietoisuus hyödyttää ja syventää kielen oppimista.

MARIA RUOHOTIE-LYHTY

Kielitietoisuus on termi, joka tulee kielenopettajalle vastaan monessa yhteydessä. Vaikka se ei ole uusi asia vaan kielenopetuksen arkipäivää, terminä se tarjoaa kuitenkin hyvän tarkastelukulman opetuksen käytänteisiin ja painopistealueisiin. Tässä jutussa nostan esiin joitakin mahdollisia avainkäsitteitä, jotka auttavat opettajaa tarkastelemaan omaa opetustaan kielitietoisuuden näkökulmasta. Tarjoan myös joitakin käytännön esimerkkejä kielitietoisista käytännteistä ja harjoitteista.

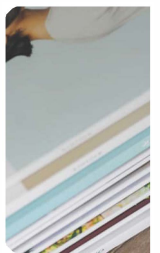
“Kuinka usein esimerkiksi pysähdymme miettimään, mihin tarvitsemme konditionaalia, vaikka se on keskeinen rakenne monissa koulussa opiskeltavissa kielissä?”

Metakielellinen tieto ja pohdinta

Metakielellistä tietoa ja pohdintaa voidaan pitää kielitietoisuuden opetuksen ydinkäsitteinä. Metakielellinen tieto voidaan määritellä opettajan ja oppilaan tiedoksi kielestä järjestelmänä ja kielen käyttöön liittyvistä säännöistä. Metakielellinen pohdinta taas on aktiivista kieleen liittyvää järkeilyä ja vastausten pohtimista olemassa olevan tiedon perusteella. Olemassa oleva tieto muuttuu omakohtaiseksi ja sovellettavaksi, ja sen kautta oppilas ottaa haltuun kielen ilmiöitä.

Tavallisimmin metakielellinen tieto ja pohdinta ovat käytössä kieliopin opetuksessa. Kielioppi on luonteeltaan metakielellistä tietoa, ja sen opetuksessa olennaisessa osassa on oppilaiden ohjaaminen järkeilemään ja käyttämään heillä olevaa tietoa. Kaikille kielenopettajille lienee tuttu ajatus siitä, että kielioppitehtäviä tarkastettaessa on pelkän vastausten näyttämisen sijaan hyvä pyytää oppilaita perustelemaan tiettyyn vastaukseen

Next Story →
from 'Tempus 6/2

Hyvinvoin
alaisesti

päätyminen. Tällainen pohdiskelu auttaa hahmottamaan kielen lainalaisuuksia ja harjaannuttaa käyttämään metakielellistä tietoa.

Pelkästään tieto kieliopista ei kuitenkaan luo yksinään kielestä kovin rikasta kuvaa, vaan se saa sen näyttäytymään pelkkänä sääntöjärjestelmänä elävän ja dynaamisen sosiaalisen ilmiön sijaan. Kieltenopettajan on syytä miettiä, mitä muuta kielen käyttöön liittyvää tietoa oppilas tarvitsee ja millaisesta tiedosta on hyötyä kielenoppimisessa. Kieliopilliset rakenteetkin ovat olemassa palvellakseen tiettyä tarkoitusta, ja tämän ulottuvuuden pohtiminen oppilaiden kanssa voi auttaa merkittävästi ymmärtämään ja sisäistämään opiskeltavia ilmiöitä. Kuinka usein esimerkiksi pysähdymme miettimään, mihin tarvitsemme konditionaalia, vaikka se on keskeinen rakenne monissa koulussa opiskeltavissa kielissä? Kielen rakenteiden merkitysten pohtiminen kannustaa oppilaita ottamaan kieltä haltuun laajemmin kuin vain ryhmänä sovellettavia sääntöjä.

Kielen sosiaalinen ja diskurssiulottuvuus on läsnä kaikissa puhutuissa ja kirjoitetuissa teksteissä. Lauseet ja tekstit rakentuvat tietyn logiikan mukaan. Oppilas tarvitsee tietoa siitä, miten merkityksiä voidaan ilmaista sopivalla tavalla ja miten tekstit rakentuvat ja muodostuvat täyttämään tarkoituksensa. Millaisia ovat eri genret, ja mitkä ovat niiden ominaispiirteet? Mistä löydän tekstin pääajatuksen, ja miten luen tehokkaasti? Sen pohtiminen, mihin tietty teksti kuten esimerkiksi mainosteksti pyrkii ja miten sen vaikutuspyrkimykset näyttäytyvät kielellisinä valintoina, on kielitietoista kielenopetusta. Oppimateriaalit tarjoavat runsaasti aineksia tällaisen kielitiedon kehittämiseksi. Lähestymistapa vain on kokonaisvaltaisempi kuin kielen opettamisessa pelkästään lingvistisenä sääntöjärjestelmänä.

Kieltenvälisyyden hyödyt

Useimmat kielenopettajat myöntävät, että oppilasta hyödyttäisi, jos eri kielissä käytäisiin läpi kielioppiteemoja samassa järjestyksessä ja opettajat tietäisivät toistensa työstä ja oppilaiden käsittelemistä asioista. Tämä on hyödyllistä myös kielitietoisuuden näkökulmasta. Joillakin kouluilla onkin kielenopettajatyöpareja, jotka tekevät tiiviisti yhteistyötä. Joskus yhteistyö saattaa hautautua kiireeseen tai sopivan kollegan löytämisen vaikeuteen. Kieltenvälisyyttä voi kuitenkin pitää laajempuna ilmiönä kuin kielioppisääntöjen vertailemisena, ja opettaja voi yksinkin hyödyntää kieltenvälisyyttä opetuksessaan. Kuten nykyinen opetussuunnitelma korostaa, jokainen opettaja on oman oppiaineensa kielen opettaja. Kieltenvälisyys voi siis tarkoittaa yhteistyötä myös muiden kuin pelkästään kielenopettajien välillä.

Yhtenä pienenä ulottuvuutena kieltenvälisyydessä ovat yhteydet eri sanojen välillä. Monet oppialakohtaiset termit ovat yhteistä indoeurooppalaista sanastoa ja tulevat helpommin ymmärrettäviksi, kun opetuksessa luodaan linkkejä tähän sanastoon ja sen vastineisiin opiskeltavassa kielessä. Esimerkiksi sanat kognitio, konstruktionismi, kilometri, hiilidioksidi, sentti ja prosentti tulevat ilmiöinä ymmärrettävämmiksi sanojen alkuperän tajuamisen kautta. Itselleni pysyi pitkään salassa sanojen sentti ja prosentti ja ranskan sanan cent eli sata yhteys. Monella muullakin lienee kokemusta sanojen yhteyksien ymmärtämisestä vasta aikuisuudessa. Kieltenopettaja voi opetuksensa osana kannustaa oppilaita pohtimaan näitä yhteyksiä. Ne hyödyttävät myös vieraan kielen oppimista, koska ne tuovat oppilaille lisää apukeinoja sanojen mieleen palauttamiseen.

Eri oppiaineet perustuvat tietyille tekstigenreille, joihin vieraan kielen opetuksessa voidaan tutustua ja samalla tarjota merkityksellinen konteksti tekstitaitojen oppimiselle. Yhteistyön tekeminen vaikkapa historian opettajan kanssa voi tuntua äkkiseltään vieraalta ajatukselta, mutta ilman varsinaista yhteistyöprojektiäkin opetuksessa voi käsitellä teemoja, joiden parissa oppilaat työskentelevät toisessa oppiaineessa. Yhteistyön tekeminen ei tarvitse tarkoittaa yhteisopettamista, vaan pelkkä aihepiirien samankaltaisuus voi riittää. Esimerkiksi maantiedossa ja historiassa esille tulevat teemat, jotka liittyvät pakolaisuuteen tai erilaisiin poliittisiin järjestelmiin, voivat sopia myös

kieltenopetukseen. Tätä ehkä harvempi suoraan mieltää kielitietoiseksi toiminnaksi, mutta eri oppiaineiden kielikäytänteiden ja tekstien näkyminen ja tarkastelu kielen tunneilla luo linkkejä oppijan tekstimaailmojen välille ja auttaa tutkimaan opiskeltavien teemojen kielellisiäkin piirteitä. Ajankohtainen aihepiiri antaa työskentelylle merkityksellisyyttä, ja tekstit ja kuvat ovat apuna tekstitaitojen opetuksessa ja teemaan liittyvien sanojen opettelussa.

Jo keskustelu kielen oppikirjojen tekstien yhteydestä muiden aineiden oppimiseen auttaa. Monet kielen oppikirjat sisältävät vaikkapa luonnonsuojelun, historian, musiikin tai etiikan teemoja, jotka ovat läsnä muissakin oppiaineissa. Keskustelu siitä, mitä oppilaat tietävät aihepiireistä muuten oppimansa perusteella, paitsi auttaa oppilasta hahmottamaan oppimisensa kokonaisuutena myös orientoitumaan kappaleiden aihepiireihin ja ymmärtämään tekstien sisältöjä paremmin. Kielitietoisuus on tässä yhteyksien muodostamista eri kielenkäyttötilanteiden ja kielimuotojen välille. Vielä parempiin tuloksiin voidaan päästä yhteistyöprojekteilla, joissa eri oppiaineiden tavoitteita pohditaan ja sovitetaan yhteen yhteistyössä.

Kokonaisviestintä opetuksen tukena

Yhtenä kielitietoisuuden ulottuvuutena on kielen viestinnällisen luonteen ymmärtäminen. Tähän kuuluu ymmärrys kielen liittymisestä muihin, ei-sanallisiin ilmaisukeinoihin kuten kuviin, ilmeisiin ja eleisiin, äänenpainoihin, intonaatioon ja äänensävyyn. Viesti ei ole kokonainen pelkästään sanoista muodostettuna virkkeenä, vaan se ilmenee inhimillisessä viestinnässä aina suhteessa ympäristöönsä. Sain itse aikanaan Ranskassa vaihdossa olleena pomottavan henkilön maineen, kun en tuottanut kysymyksen muodostamiseen väitelauseissa tarvittavaa intonaationnousua puheessani. Ilman kokonaisviestinnän osaamista olemme helposti kuin norsuja posliinikaupassa.

Opettaja voi omalla esimerkillään vaikuttaa tämän ulottuvuuden oppimisessa ja ymmärtämisessä. Opettajan puhe luokassa ja hänen tapansa tukea viestintää eleillä, ilmeillä, kuvilla ja äänenpainoilla tarjoaa oppilaille autenttisia malleja monipuolisesta kielellisestä toiminnasta. Oppilaita voi ohjata viestinnän kehittämiseen äänenpainoihin liittyvillä tehtävillä ja ehdottamalla tehtävissä monipuolisia, yksilöllisiä valintoja sallivia keinoja oman viestin välittämiseen. Esimerkiksi portfoliotehtävät ovat tähän mainio tapa. Oppikirjan kappaleiden tarjoamia vihjeitä kuten kuvia ja oheismateriaaleja kannattaa tarkastella kokonaisviestin ymmärtämiseksi. Rikkaat viestintätilanteet luokassa ovat hyvä tavoite. Kaiken tämän lisäksi on tärkeä herättää oppilaita pohtimaan näitä asioita yhdessä. Vaikka metakielellinen pohdinta ilmenee luokan arjessa usein spontaanisti, voi opettaja vaikuttaa tähän tietoisesti esittämällä hyviä kysymyksiä ja antamalla aikaa oppilaiden pohdinnoille.

Tässä jutussani olen pyrkinyt tuomaan esille joitakin keinoja, joilla opettaja voi tarkastella toimintaansa kielitietoisesta näkökulmasta. Muutoksia toiminnassa voi tehdä ihan pieninkin keinoin, ja usein kyse on vain toiminnan rikastamisesta, ei sen muuttamisesta kokonaan.

VINKKI

VINKKEJÄ TIIVISTETYSTI:

- Luo yhteyksiä oman opetuksesi ja muiden oppiaineiden opetuksen välille.
- Herättele aihepiiriin liittyvää aiempaa osaamista sanaston opettelyn ohella uuden kappaleen käsittelyn aluksi.
- Kiinnitä huomiota kokonaisviestintään ja oppilaiden monipuolisiin ilmaisumahdollisuuksiin.

- Kiinnitä huomiota kieliopin lisäksi muuhun kielitietoon: esimerkiksi tekstien tavoitteisiin ja niiden rakentumiseen.
- Kannusta oppilaita pohtimaan kieltä eri näkökulmista. Ole kiinnostunut oppilaiden ajatuksista ja näkökulmista kielellisiin ilmiöihin.

More stories from this publisher:

from 'Tempus 6/2021'

Hyvinvointia laaja-alaisesti

from 'Tempus 6/2021'

Projektipäälliköstä aikuisten ...

from 'Tempus 6/2021'

Koski-tietovaranto vapaan sivi...

This story is from:

Tempus 6/2021

by [SUKOL ry](#)

Connecting content to people.

Issuu Inc.

Company Issuu Features

- About us
- Careers
- Blog
- Webinars
- Press
- Fullsreen Sharing
- Visual Stories
- Article Stories
- Embed
- Statistics
- SEO
- InDesign Integration

Solutions

- Cloud Storage Integration
- GIFs
- AMP Ready
- Add Links
- Groups
- Video
- Web-ready Fonts
- Designers
- Content Marketers
- Social Media Managers
- Publishers
- PR / Corporate Communication
- Students & Teachers
- Salespeople
- Use Cases

Industries

- Publishing
- Real Estate
- Sports
- Travel